

מורה לחיים

שאלות ונקודות לדין לאחר הצפייה

על ההצגה:

לכל אחד מאיתנו, כמעט, יש מורה שאישיותו השפיעה עליו ומלווה אותו במהלך חייו. כזאת היא המורה רבקה, מורה צעירה הנשלחת ללמד במעברה בשנות החמישים. תלמידיה הם עולים חדשים שעלו זה עתה בעלייה הגדולה שלאחר הקמת המדינה. הם והוריהם מתמודדים עם התנאים הקשים של החיים במעברה, עם קשיי השפה וקשיי המעבר מהתרבות עליה גדלו אל התרבות הישראלית החדשה והזרה. המפגש בין המורה לתלמידים הוא מפגש קשה וטעון, שהופך לאט לאט לתהליך מרתק שבו נבנים אמון הדדי, אמונה ביכולות, וחדוות למידה. תהליך שבו לא רק התלמידים לומדים, אלא גם המורה, שהופכת לדמות משמעותית בעיצוב הזהות הישראלית של תלמידיה. יחד איתה הם מצליחים לגבור על הקשיים שהמציאות מעמידה בפניהם, ולעמוד באתגרים שיש להם משמעות עמוקה על עיצוב עתידם. ההצגה מסתיימת בפגישה המחזור של התלמידים והמורה, כעבור שלושים שנה. הם נזכרים בהתרגשות בתקופה ההיא, שלמרבה הפלא, זכורה להם כתקופה היפה בחייהם. אולי בזכות המורה רבקה.

לפני קום המדינה, גם בימי השלטון הטורקי וגם בימי השלטון הבריטי בארץ, יהודים לא יכלו להגיע לישראל באופן חופשי. הוטלו עליהם הגבלות ונקבעו "מכסות עלייה", כלומר, קבעו כמה עולים יקבלו אשרת כניסה לארץ. אפילו בתקופת השואה לא הותרה עלייה חופשית ליהודים נרדפי הנאצים. רק עם הקמת מדינת ישראל העצמאית, במאי 1948 נפתחו שערי הארץ לרווחה. שני עקרונות הנחו את מדיניות העלייה של מדינת ישראל הצעירה: לאפשר עלייה חופשית של יהודים לישראל, ולעודד עלייה כדי לקבץ מחדש את העם היהודי מכל תפוצות הגולה. רבבות יהודים ביקשו לעלות לישראל לאחר הכרזת העצמאות. ביניהם שתי קבוצות של יהודים שהיו שרויים במצוקה קשה והיה צורך להעלותם לארץ ללא דיחוי: אוכלוסיית "שארית הפליטה" - יהודים שעברו את השואה באירופה והתקבצו במחנות העקורים במערב אירופה ובמחנות העצורים של הבריטים בקפריסין, ויהודים מכמה ממדינות האיסלאם - שהקמת מדינת ישראל ערערה את מעמדם והיה חשש לביטחונם האישי.

במאי 1948 מנתה האוכלוסייה היהודית בישראל 650,000 נפש. מאותו תאריך ועד סוף שנת 1954 עלו לישראל 740,000 נפש. כלומר, בתוך 6 שנים גדלה אוכלוסיית ישראל פי 2 ויותר. רוב העולים הגיעו במשך 3 השנים הראשונות, עד 1951. בתקופה זאת הגיעו בכל חודש 10,000 - 30,000 נפש. אף מדינה בעולם, ובוודאי לא מדינה שרק הוקמה, לא התמודדה עם הגירה גדולה כזו בתוך זמן קצר כל כך ועם כל השמחה על העלייה - גלי העולים האלה העמידו לפני המדינה קשיים עצומים. הקושי העיקרי היה הצורך לדאוג לדיור לרבבות עולים חדשים. מחוסר ברירה הוחלט על דיור זמני, ולשם כך הוקמו בכל רחבי הארץ מחנות מעבר שנקראו מעברות. המילה "מעברה" נגזרת מהמילה מעבר. הכוונה הייתה שהמעברות ישמשו כדיור זמני בלבד, אולם במציאות החיים של המדינה הצעירה וחסרת האמצעים, הזמני הפך לקבע ובחלק מהמקרים נשאר העולים לגור במעברות במשך מספר שנים.

העולים באו ממגוון רחב של מדינות, תרבויות, עדות ושפות. בכך הייתה עלייה זאת שונה העליות שקדמו לה: עד קום המדינה היה עיקר העלייה ממדינות אירופה, ואילו בשנות ה-50 באו עולים רבים מארצות האיסלאם שבאסיה ובאפריקה. אוכלוסייה זאת, על מאפייניה ומנהגיה, הייתה זרה לעולים הוותיקים ולתושבי הארץ.

במרבית משפחות העולים שהגיעו מאסיה ומאפריקה היו הרבה ילדים וקשישים. בקרב עולי אירופה, לעומת זאת, היו מעט ילדים, במיוחד בגילי 5-9 וזאת בגלל השמדתה של יהדות אירופה בתקופת השואה ומיעוט הלידות בתקופה זאת. המצב הבריאותי של רבים מן העולים היה ירוד, והיה צורך לחזקם ולשקמם. רמת ההשכלה של העולים - הן עולי ארצות האיסלאם והן עולי אירופה - הייתה נמוכה מזו של הוותיקים. רובם הגיעו בלי רכוש ואמצעי קיום, ולרובם לא היו מקצועות שנדרשו בארץ. המדינה התמודדה עם הצורך לספק לעולים אלו דיור, עבודה חינוך ובריאות, בתקופה של מחסור ומצב כלכלי קשה. לשם כך הוכרז על מצב חירום - משטר כלכלי מפקח שנקרא "צנע", והתגייסות מסיבית של מוסדות הישוב הוותיק, כדי לתמוך בעליה ההמונית. החינוך נתפס כצורך חיוני וככלי חשוב בתהליך הקליטה של העולים. מאות צעירים וצעירות (בתוכם חיילים וחיילות) נשלחו למעברות כדי להקנות לעולים החדשים את השפה ואת התרבות החדשה שבלעדיהן אי אפשר לצלוח את תהליך הקליטה. בחלק מהמקומות הפכו המורים לדמויות חשובות ומשמעותיות ביותר בקהילות הללו. המורים במעברות עשו הרבה יותר מאשר "רק" ללמד, הם היו אלה שיצרו את הקשר בין העולים לארץ ואלו שייצגו בעיניהם את הישראליות.

סרטם על העלייה ההמונית:

<https://www.youtube.com/watch?v=k6Nu61jY29w>
<https://www.youtube.com/watch?v=sYrHDNUY3PQ>

נושאים לדין:

- ♦ עם אילו קשיים התמודדה המורה רבקה בהצגה?
- ♦ מהם האתגרים שניצבו בפני המורים במעברות?
- ♦ מהי לדעתכם המטרות החשובות ביותר עבור כל מורה, ומהן הדרכים להשיג אותן?
- ♦ האם המורה רבקה השיגה לדעתכם את מטרותיה?
- ♦ מה השונה ומה הדומה בהתמודדות של המורה רבקה עם הנושאים איתם מתמודדים המורים של היום?
- ♦ מה לכם התלמידים, חשוב לקבל מהמורה המלמד אתכם? ומה אתם יכולים לתת לו?
- ♦ האם אתם חושבים שמורים/ות יכולים לשנות חיים? שהם מטביעים/ות חותם לשנים?
- ♦ האם חינוך יכול לשנות ולהשפיע על גורל של תלמידים בחייהם?